

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

6 An leges civiles, & canonicæ possint imperare actus internos?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

in libris definitis, in penis imponendis, quando non habent leges proprias canonicas, secundum quas possint iudicare, tunc enim earum loco subrogantur leges civiles, ex cap. 1. de noni operi unitate, ibi, sicut leges non dedignantur...

PUNCTUM VI.

An leges civiles, & canonicæ possint imperare actus internos.

- 1. Proponitur difficultas, ob quam Doctores affirmant legem humanam circa actus internos versari.
2. Nulla lex humana circa actus merè internos versatur.
3. Individe bene possunt præcipi actus interiores.
4. Actus interni, qui ad actum exteriorum præceptum, neque physice, nec moraliter necessarii est, præcipi non possunt.
5. Satis rationibus n. x. adducitur.

De lege eterna, & naturali nulla est dubitatio, cum tam potentia exteriores, quam interiores intellectus, & voluntatis Deo subiectæ sint. Solum de lege humana civili, & canonica est controversia, an circa actus interiores versari possit. Ratio dubitandi est, quia quælibet lex humana, tam canonica, quam civilis imperat, vel prohibet actus humanos, & liberos: sed actus humani, & liberi esse non possunt sine exercitio voluntatis, Ergo imperat, & prohibet actus interiores voluntatis, et cõfirmo. Cum lex prohibet, ne pro meritis accipiatur vitæ pretium taxatum, prohibet voluntatem accipientis tale pretium. Ergo iam lex versatur circa actus voluntatis. Item referunt peccata interiora. Secundo, si lex civilis solum versari possit circa actus externos, & non circa actus internos: ideo est, quia lex civilis imperat, aut prohibere non potest, nisi eos actus, qui recte gubernationi, & communi paci temperare possunt conducere, quia solum ad hanc finem data est hæc potestas. Sed ex hoc inferitur, non posse imperare, neque prohibere actum externum, nisi sit notorium, & manifestum, quia solus hic actus perturbare rempublicam potest, & communi bono obesse, quod sanè est falsum, & contra receptam sententiam. Ergo dicendum est, posse actus internos imperare. Tertio homicidium, vitæ aduiterium, quantumvis occultum, a lege civili prohibetur, etiam si puniri non possit. Ergo etiam de interioribus actibus iudicare non possit legislator, poterit nihilominus eos prohibere, aut imperare. Quarto specialiter de lege canonica, iudices enim Ecclesiastici non a populo, sed à Christo Domino habent potestatem: sed Christus Dominus non solum in actus externos, sed etiam in internos potestatem habuit. Ergo poterit hæc potestatem suis successoribus relinquere, in id credendum est relictam esse. Probo hæc consequentiam, quia verba, quibus reliquit hanc potestatem generalia sunt: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in celo, & quodcumque solveris super terram, erit solutum in celo. Ergo non debent limitari ad actus externos, cum potestas concessio late sit interpretanda, & vixit favor Principis non in destructionem, sed in adificationem animarum concessus. Item absolutè peccata interiora, dispensat in votis merè internis, excommunicat delinquentes in odio, vel amore iniuste procedant, et committat delinquentes in odio, vel amore iniuste procedat contra aliquem ex causa fidei excommunicantur, & in Clement. 1. de statu monachorum, excommunicantur monachi Benedictini ad curiam accedentes animo accusandi Prælatum: quæ conditiones omnino esse possunt interiores, & nemini manifestæ. Item præcipit Ecclesia sacramenta recipi cum recta dispositione, hoc est, absque conscientia peccati mortalis. Ergo præcipit contritionem, qui actus merè internus, & supernaturalis est. Denique præcipit Ecclesia recitationibus officium diuinum attentione in oratione, ex cap. dolentes, de celebratione Missarum, & recipiuntur beneficium curam, in intentionem assumentium sacerdotum intra annum, aliàs fructibus ferè, de Castro Sum. Mor. Paris 1.

beneficij eos priuat, ex cap. commissæ, §. ceterum de elect. in 6. Denique potestas Ecclesie est potestas spiritalis, quæ respicit bonum animatum, & supernaturalem finem, à quo per peccata merè interna maxime separantur.

Propter hæc multi censent legem humanam versari posse circa actus merè internos, specialiter si canonica sit, docuit glossa in cap. cogitationis de penit. dist. 1. Et in Clement. 1. de heret. §. verum, verb. de eo ipso, Medina C. de oratione, q. 15. de hac re, Rosella verbo absolutio 1. n. 28, & 29.

Alij Doctores sub distinctione procedunt. Affirmant namque non posse humanam legem, circa actus merè internos versari, si per se sumantur: ac quoties actui exteriori coniunguntur, etiam si per accidens, & ex arbitrio operantis coniuncti sint, posse circa illos versari, sic docuit Soto lib. 1. c. de iustit. quest. 5. art. 5. Corduba lib. 4. quest. 13. Couart. in regul. peccatum, 2. part. n. 7. Caietan. sum. verbo excommunicatio, cap. 3. Et verbo hora, §. 3. Angel. verb. hereticus, n. 2.

2. Dicendum tamen est primò, non posse civilem, aut canonicam legem circa actus merè internos versari. Et de lege civili certum existimo, cum hæc à potestate populi ortum habeat, & populus non possit dare iurisdictionem supra id, quod sibi est omnino incognitum, & in quo nullam inter se ciues communicationem habent, neque bono communi obesse; aut proficere potest: propter quæ dixit Seneca 3. de benefice, relatus à D. Thoma 1. 2. q. 104. art. 5. corp. obnoxia esse, & adscripta dominis, mentem autem sui iuris esse, quasi diceret, in actibus mentis nulli hominum deberi subiectionem. De lege autem canonica probabiliter censeo, non posse versari circa actus merè internos, non quia Christus Dominus non potuerit suæ Ecclesie hanc potestatem relinquere, sed quia credo relictam non esse, quod mihi persuadet: quia potestas hæc ferendi legem data est primò, & per se ad rectam Ecclesie gubernationem, sed Ecclesia visibilis non rectè gubernatur actu invisibili. Ergo non pertinet ad rectam Ecclesie visibilis gubernationem actus interior invisibilis. Item potestas legislativa coniuncta esse debet cum potestate punitiva, vi dixit Aristot. 10. Ethic. c. 5. qui enim leges ferre potest, potestatem debet habere puniendi transgressores illarum: puniendi, inquam, non solum per ipsam legem imponendo penam ipso facto transgressoribus: sed per sententiam cognoscendo de delicto, & de pena imposta, hoc enim conueniens est, & maxime necessarium ad obseruationem legum, sed in Ecclesia non est potestas puniendi per sententiam actus merè internos, quia nequit illos Ecclesia cognoscere, & indicare, homo enim videt solum ea, quæ patent: Deus autem intuetur cor: & ita traditur in cap. tua nos cõficiunt, de simonia, & alibi sæpè. Ergo cum cognitio delicti, & iudicium ipsius ad punitionem debeat necessariò præcedere, efficitur, non posse actum interiorem, Ecclesiam punire, & consequenter neque imperare: sic docuit D. Thom. communiter receptus 1. 2. quest. 91. art. 4. & quest. 100. art. 9. Nauar. sum. cap. 27. n. 17. Et in cap. cogitationis de penitent. distinct. 1. n. 9. Et in cap. si quis non dicat, eadem distinct. n. 8. Suarez plures referens, & late probans, lib. 4. de legib. cap. 12. n. 4. Et lib. 3. cap. 13. à n. 1. Salas disp. 9. sect. 1. n. 30. Azor. tom. 1. instit. moralium lib. 7. c. 10. Valquez 2. tom. disp. 160. cap. 2. Valent. tom. 2. disp. 7. q. 3. pun. 2. Et 7. Bonacina disp. 1. de legib. quest. 1. pun. 5. n. 8. & alij plures ab eisdem relati.

Dico secundo, potest humana respublica, & Ecclesia suis legibus actus interiores indirectè præcipere, si per se coniuncti sunt, cum actibus exterioribus præceptis: dupliciter autem esse possunt coniuncti. Primò, si necessarij sint ad actus externos imperatos faciendos, vel omittendos: & secundum hanc rationem clarum est posse præcipi actum internum, si enim lex præcipiat vendere merces, contractum celebrare, tributa solvere, tacitè præcipit voluntatem habere hæc omnia faciendi; quia sine tali voluntate hæc fieri non possunt, & in hoc nullus est, qui dissentiat, quia tunc non præcipitur actus internus per se, sed per accidens, quatenus ad externum efficiendum necessarius est. Adde talem actum internum sufficienter externum manifestari. Secundo modo coniunctus esse potest actus internus cum externo, quatenus necessarius est, ut actus externus non in esse physico, sed in esse morali constituantur, sæpè enim actus interior ad exteriorem hoc modo necessarius est, ad contractum enim legitimum requiritur intentio contrahendi, & secundum probabilem satis sententiam voluntas se obligandi: ad orationem vocalem intentio, & attentio: ad ministrationem sacramenti intentio faciendi, quod facit Ecclesia. Quando ergo actus exterior actum interiorem hoc modo requirit; si Ecclesia, vel respublica præcipiat talem actum exteriorem simul & interiorem censetur præcipere, & tunc præceptum non solum in rem exteriorem cadit, sed etiam in interiorem non per se, sed quatenus forma est actus exterioris. Quod autem præceptum talis actus exterioris facultatem Ecclesie, vel respublice non excedat, inde probatur, quia huiusmodi actus exteriores pertinent vel ad humanam, & politicam gubernationem, vel ad religiosum cultum Deo debitum, quis enim negare potest obesse respublice contractus fictos, & fraudulentos esse: & quis negabit ad cultum religiosum pertinere

DE RE PUNITIONE ACTUS INTERIORUM

peritine veras orationes fundere, & non fictas: & sacramentorum confessionem veram esse, & non iniuriam: Ergo cum ad hæc omnia actus interior necessarius sit, ex præcepto actus exterioris & interior censetur præceptus: & ita tenet, & latè probat Suarez lib. 4. de legib. cap. 13. à n. 5. Salas n. 14. Valq. cap. 5. Bonacina n. 8. & 9. videtur manifestè definiti in cap. dolentes, de celebratione Missarum, vbi mandatur officium diuinum, studiosè, attentè, & deuotè dicere.

4. Dico tertio, quoties actus interior necessarius non est ad actum exteriorem physicum, neque moralem efficiendum, sed per accidens cum nullo coniungitur, nequit Ecclesia talem actum interiorem imperare, sic Suarez supra num. 14. Ratio. Quia tunc verè, & propriè, & directè præcipitur actum interiorem, siquidem exteriorem tam in esse physico, quam morali independens est ab illo actu interiori. Imperare autem talem actum internum non videtur necessarium ad rectam Ecclesie gubernationem, neque in illo fideles communicare possunt: communione visibili. Ex quo fit nunquam Ecclesiam præcipere fidelibus, vt in oratione fundenda hæc, vel illam intentionem habeant, quia hoc esset præcipere directè actum internum: solum enim præcipit in necessitatibus orationes fundere, ieiunia sustinere, elemosinas erogare, sed nihil de speciali intentione, & sine. Quod constat: nam si quis ieiunaret, oraret, & alia bona opera faceret ob vanam gloriam, vel ob alium præmii finem, non peccaret aduersus legem Ecclesiasticam. Ergo signum est nunquam præcipi actum internum qui per accidens est externo coniunctus.

5. Neque obstant in contrarium adducta.

Ad primum cum eius confirmatione respondeo legem humanam prohibere posse actum internum, non per se & directè, sed indirectè, & per accidens, & quatenus est causa actus exterioris, prohibens enim actus exteriores prohibet consequenter apponere causas efficaces illius: & contra imperans actum exteriorem fieri, imperat apponi causas ad illius executionem necessarias, & remouet illius impeditum: quod non est propriè habere iurisdictionem in actum internum.

Ad secundum nego solum actum externum, notorium, & manifestum perturbare rempublicam posse, & communi bono obesse: quia quilibet actus exterior malus, quantumvis occultus, hunc effectum habere per se potest, esto de facto non habeat, quod est per accidens, & extra eius naturam, quæ cognoscibilis est. At actus interior non solum de facto communi bono non obest, sed neque per se obesse potest, cum per se ab hominibus incognoscibilis sit. Quæ autem per se, & natura sua cognosci ab hominibus possunt, rectè eius iurisdictioni subduntur, secus verò, quæ per se, & natura sua incognoscibilia sunt.

Ad tertium dico vrsuram, adulterium, & homicidium occultum prohiberi à lege humana, & puniri per se posse, esto per accidens non puniatur, dum est occultum.

Ad quartum nego Christum Dominum concessisse Ecclesie potestatem præcipiendi actus merè internos, quia non erat hæc potestas necessaria ad rectam Ecclesie gubernationem, sicut neque tradidit potestatem illos puniendi, quia non erant per se cognoscibiles: tradidit autem potestatem ligandi, & solvendi sacramentaliter delinquentes actu merè interno, quia hæc potestas ad rectam Ecclesie gubernationem pertinebat, quia Ecclesia non solum attendit bonum, quod est commune fidelium, quatenus inter se communicant, sed quatenus bonum est cuiuslibet, ad cuius respectum erat maximè necessaria potestas ligandi, & solvendi actus interiores, quibus à sine supernaturali homines recedunt. Hæc tamen potestas non est potestas iurisdictionis contentiosa, sed voluntaria, quæ in commodam subditi, & ex consensu illius habetur: potestas autem legem ferendi, quia non requirit consensum subditi, neque bonum illius speciale respicit, sed commune, ea de causa non potest circa actus internos versari.

Ex qua doctrina facilè objectionibus satisfieri potest. Concedo, inquam, directè absolueri sacerdotem peccata merè interna, etsi non sint signo aliquo externo manifesta dummodo ea confessori penitens declarat, quia absoluit in iurisdictione data à Christo in bonum fidelium: similiter etiam dispensat in votis, & iuramentis merè internis, quia nomine ipsius Dei dispensat, & in causa, quæ inter hominem, & Deum agebatur, quod non est consequens ad legem. Ad illud verò de excommunicatione respondeo, etsi moueri odio, vel amore, cognosci ab hominibus non possit certò, probabiliter tamen, & moraliter cognosci potest, quod sufficit, vt puniatur Valq. disp. 160. c. 3. Salas de legib. disp. 9. sect. 1. n. 8. & 9. existimant puniri non posse censura, nisi quatenus exteriùs moraliter manifestatur. Adde non puniri delinquentem ob actum interiorem præcisè, sed ob actum exteriorem tali conditione effectam, scilicet procedentem ex odio, vel amore: quod non est extensio potestatis, sed potius restrictio illius, poterat enim ob actum exteriorem præcisè puniri, cum malus sit, vt suppono. Ergo cum ad punitionem expulsiatur, vt actus exterior malus ex odio, vel amore procedat potius limitatur peccata, quam extenditur, siquidem non omnem actum exteriorem afficit, sed illum, qui tali conditione affectus est: cui limitatur, cum excommunicatio fertur in de-

linquentes scientes, poterat etiam fieri: etsi non scienter delinquent, sed contra delinquentes absolute. Eodem modo responderetur ad exemplum monachi Benedictini accedentis ad curiam intentione accusandi Prælatum, poterat enim excommunicari, etiam si hac intentione careret. Ergo non extenditur, sed potius vsus potestatis limitatur.

Ad illud de sacramentorum receptione, existimo probabilis non præcipere Ecclesiam suis fidelibus rectam dispositionem habere, hoc enim relinquit diuino præcepto, quod obligat sancta sanctè tractare. Recitantibus præcipit attentionem, quia non potest esse oratio exterior, sine intentione, & attentione, sicut in recipiendis beneficiis curarum, postulat intentionem recipiendi intra annum sacerdotium, non in vi solius præcepti, sed in vi conditionis, vt applicet fructus, & beneficium retineat, cum enim Ecclesia domina, seu administratrix sit beneficiorum potest sub illa, vel illa conditione beneficia conferre: vna autem ex conditionibus est, vt voluntatem efficacem habeant assumendi sacerdotium, qui beneficium recipiunt. Si ergo illa voluntate carent, deficient in conditione requisita, neque facient fructus suos, neque possunt beneficia retinere, sicut cum Ecclesia indulgentias distribuit operantibus aliqua opera, sub hac, vel illa intentione, si illa casent, non lucrantur indulgentias: & hoc non est legem ferre de actu interiori, sed nolle beneficium tribuere, nisi sub conditione alicuius actus interioris: quod optimè probant Azor. & Suar. sup. Adde cum ex præcepto diuino teneatur beneficiatus aliquo tempore ordinari, potest Ecclesia determinare diuinum præceptum, vt intra annum ordinetur, sicuti facit in præcepto confessionis, & Eucharistie.

Ad vltimum fateor potestatem Ecclesie ad ferendas leges, esse potestatem spirituales: tum quia à Christo Domino processit: tum quia ad bonum animarum ordinarum, & in materia sacramentorum, & virtutum supernaturalium versatur. Sed non inde inferitur esse potestatem ad actus merè internos, quia hæc omnia respicit hæc potestas, quatenus fideles inter se conueniunt, & vnum corpus componunt, ad illiusque rectum regimen conducere potest: quæ omnia exteriora debent esse, & per se cognoscibilia.

PVNCTVM VII.

An lex vt obliget, requirat scripturam, vel aliam formam, & quæ hæc sit.

1. Legem expostulare scripturam ad sui constitutionem, quæ affirmet, & quomodo probent.
2. Defenditur communis sententia necessariam non esse scripturam.
3. Limitatur, nisi ex consuetudine, aut alia lege anteriori aliter statutum sit.
4. An consultatio legem procedere debeat.
5. Deciditur necessarium non esse.

1. **D**E lege æterna, & naturali nihil est dicendum, cum certum sit legem æternam solo actu diuini intellectus, & voluntatis constitui: naturalem verò cognitione honestatis, vel turpitudinis. Solum de lege humana canonica, & civilis est controversia, quo signo sensibili constituenda sit?

Et quidem signo aliquo sensibili constituendam esse nemini est dubium: quia est præceptum humanum ab homine in hominem directum, quod nisi sensibile sit, cognosci non potest. Hoc autem signum debere esse scripturam, tradidit Alberticus, Salicet, Cloffa, & Archidiacon. relati à Felino in rubr. de constitutionibus, Berouius in supradicta rubr. testatur esse communem iuris civilis interpretum: & tradidit plures referens Turceremata in cap. lex. dist. 1. ar. 2. Mouentur, quia lex diuiditur in scripturam, & non scriptam, §. constat, in fin. de iure naturali, gentium, & civilis, quia alia est lex vsu, & consuetudine introducta, alia quæ fit per constitutionem. Lex ergo, quæ per consuetudinem introducit, scripturam non requirit, vt de se constat, & traditur in §. sine scripto, ibi, sine scripto ius venit, quod vsus approbat, at lex quæ constitutione, & decreto Principis fit, scripturam requirit, ex cap. lex est, cap. ius generale, dist. 1. ibi, lex est constitutio scripta. Idem traditur in cap. consuetudo, & aliis. Ratione autem probatur, quia lex debet esse permanens, & stabilis, sed si voce, vel alio signo transiente profertur, stabilis esse non potest. Ergo. Item debet esse clara, & distincta, & regula actionum, quod vocibus, vel aliis signis non facile accommodatur. Ergo.

2. Nihilominus communis sententia Canonistarum, & Theologorum est, ad legem constituendam non esse necessariam scripturam, sed vocibus, vel aliis signis posse Principem ferre legem: esto conueniens maximè sit, vt nunquam ferat nisi scriptam, sic docuit Felin. & Berouius sup. Azor. t. 1. inf. mor. lib. 5. c. 2. q. 4. Suar. lib. 1. de legib. c. 11. in. & lib. 3. c. 15. n. 6. & lib. 4. cap. 14. initio. Sclua tr. de beneficiis, c. 22. n. 14. Valent. 1. 2. disp. 6. q. 1. pun. 2. Salas disp. 1. de leg. c. 9. n. 64. Bonacina disp. 1. de legib. q. 1. p. 4. n. 39. & alij plures ab eisdem relati.

Probo,